

ИНФОРМАЦИОНИМ МАГИСТРАЛАМА КА ГЛОБАЛНОМ СЕЛУ

(Мирољуб Радојковић, Бранимир Стојковић, Александар Врањеш: *Међународно комуницирање у информационом друштву*, Издавачко предузеће „Клио“ и Јавна медијска установа „Радио-телевизија Србије“ Београд, 2015.)

У најновијој серији библиотеке *Мултимедија*, београдске издавачке куће „Клио“, која ову библиотеку онедавно публикује заједно са Јавном медијском установом „Радио-телевизија Србије“, објављена је књига Мирољуба Радојковића, Бранимира Стојковића и Александра Врањеша под насловом „Међународно комуницирање у информационом друштву“. Радојковић и Стојковић су професори Факултета политичких наука Универзитета у Београду, а Врањеш је виши асистент Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци. Иако својим досадашњим радом аутори функционишу у истом научном пољу хуманистичких наука, уже специјалности и интересовања њиховог стручног и научног проседеа су различита. То књизи није дало проблематичну дозу вишка компетентности, напротив саображавајући гледишта и искуства сопствених научних посматрања, ова три аутора творе целовит и кохерентан преглед савременог међународног комуницирања.

Књига садржи осам тематских поглавља која заједнички потписују сва три аутора: 1. Генеза међународног комуницирања. 2. Просторна и временска димензија међународног комуницирања. 3. Ефекти међународног комуницирања, обриси светског села, културни империјализам – мит или стварност? 4. Борба за нови светски информациони и комуникацијски поредак. 5. Међународна пропаганда. 6. Норме у међународном комуницирању, међународно комуницирање – ликови и токови, организација Уједињених нација, УНЕСКО, норме о међународној пропаганди, Европска унија. 7. Способности за међународно комуницирање. 8. Од међународног до глобалног комуницирања, улога информационо-комуникационих технологија, глобално комуницирање и међународно разумевање, ризици глобалног комуницирања.

Почетна тежња аутора јесте да, најпре, дефинишу и сместе у одговарајуће типолошке и стандардне форме сам појам међународног комуницирања. У дијахроној перспективи научног посматрања опажају се први облици комуницирања међу различитим заједницама још у оно време када су се различити народи одредили својим идентитетима и територијалном припадношћу. Територијализација популуса је предуслов за почетак првих облика комуницирања међу њима, најпре у процесима размене материјалних добара а касније и рафинираних деривата социјалног искуства као што су информације, идеје и културна добра. Као прве облике међународног комуницирања аутори виде три врсте тадашњег агенса: а) *активни појединци* који својим кретањима између веома удаљених простора врше првобитне размене идеја, добара, информација ... б) *верске заједнице* које шире своја учења у свим географским правцима подводећи под свој утицај нове народе и нове територије и в) *померања читавих народа* кроз масовне сеобе током којих се целокупна културна и део материјалних добара дислоцирају на нове просторе и народе. „У поређењу са данашњим информационим обилјем које личи на потом због omnipotentности дигиталног комуницирања, морамо констатовати да је описана почетна фаза међународног комуницирања била малог обима и без планетарног, просторног континуитета. Мерено савременим аршином, можемо рећи да је у том периоду свеукупни утицај комуницирања на светска збивања био мали, што никако не значи да је био потпуно занемарљив“ – сматрају аутори.

Временско и просторно одређење међународног комуницирања заснива се на идејама о кретању информација кроз простор и кроз време, или о брзини којом информације унутар канала међународног комуницирања током историје путују од тачке комуникатора до тачке реципијента. Дословно, аутори сматрају да је просторна раван међународног комуницирања у скоро потпуности освојена, јер данас скоро да не постоји место на планети у које не допиру неки од канала масовног комуницирања, алектромагнетни таласи – рецимо. Та просторна раван је надмашена изласком у свемир и слањем снимака, података и информација са удаљених планета и галатичких простора. Временска раван у којој међународно комуницирање функционише дефинисана је искључиво кроз појам брзине протока информација између измењивача порука. Она се временом убрзава и данас се налази близу свог максимума, без неке значајне могућности да још порасте. Ако су некада биле потребне године и месеци да се информација о неком догађају пренесе са једног краја континента на други, данас се то постиже у истом тренутку – сматрају аутори.

Можда кључно поглавље, за разумевање концепта и структуре

међународног комуницирања, јесте треће поглавље у коме се разлажу и елаборирају ефекти међународног комуницирања. Иако се појам комуницирања највећој мери, па и савременој теорији и пракси, разуме као својеврсна размена информација или вишег облика информационе садржајности, у овом поглављу се појам комуницирања шири на друге видове разменске активности међу заједницама, народима и просторима. У свом изворном концепту, који је професор Радојковић разрађивао и експланирао још пре три деценије у свом првом издању студије „Међународно комуницирање“¹ појам и функције међународног комуницирања развијени су као активност коју су током друге половина XX века предузимале државе и међународне организације, а у циљу ширења и размене информација о друштвеној, културно, привредној и политичкој активности. Чини се да је сада дошло до садржајнијег и модернизованог разумевања појма и обухвата термин *међународно комуницирање*. Аутори овде указују на кључне друштвене појаве на размеђу два века и као утицајне процесе наводе крај индустријског друштва и почетак ере информационог друштва, потом скоковит развој технологије а посебно информационо – комуникационих технологија које и драматичним размерама унапређују функционисање друштва, држава глобалних институција размене и сарадње. Међународне околности диктирају делују и као узрок и као последица на динамику развоја међународног комуницирања али и на његов обим и садржину. Глобална заједница је данас обележена, можда и превише оптерећена, савременим видовима и средствима комуницирања. У том погледу наглашава се значај електронског пословања и „електронизације“ скоро свих видова људског живота и функционисања од процеса образовања (e-learning), трговања (e-bay), плаћања (e-banking), вршења јавних послова (e-government) као значајан фактор ширења подручја међународног комуницирања. Овом тезом аутори јасно указују на међународно комуницирање као активност која више није уско везана само за размену информација међу медијима масовног комуницирања или у међународном емитовања ради, телевизијских или новинских садржаја. Данас се међународним комуницирањем, сматрају аутори ове студије, подразумева сваки облик комуникационе праксе прекограничног, трансграничног или глобалног обима и домета.

Ту, осавремењену дефиницију аутори заснивају на развоју модерних комуникационих средстава и техника које су, недвосмислено доминантне друштвене појаве савременог доба. Захваљујући њима савре-

¹ Радојковић, М. (1987). „Међународно комуницирање“. Завод за уџбенике и наставна средства. Београд.

мено друштво је у стању да далеко брже и садржајније врши размену информација и садржаја разне природе. Тако се данашњом комуникационом праксом у међународним оквирима подразумева свака размена и флукуација информација, како она лингвистичко – симболичког карактера, тако и она техничко – процесног карактера. Чак се отвара и питање да ли је међународно комуницирање глобална друштвена категорија или надилази неке од тих одредница. Наводећи пример комуницирања између земаљске базе станице и посаде у свемирској истраживачкој мисији, аутори указују да међународно комуницирање припада човеку и његовој заједници, али да не припада само нашој планети. Слање сателитских експедиција у свемирске просторе, истраживање површине месеца, Марса и других небеских тела и простора јасан је облик интергалактичке, дакле не само земаљске комуникације. Дакле, у свом опсегу међународно комуницирање јесте глобално цивилизацијско, али није само земаљско, већ је свемирска категорија. Не улазећи у футуристичке аспекте разматрања ове тезе, аутори дају солидан иницијални оквир за нека друга истраживања будућности комуницирања и глобалног друштва.

Један од доприноса разумевању међународне комуникационе праксе, свакако, долази и кроз упознавање концепције и настојања коју су у другој половини прошлог века покушавале да етаблирају Уједињене нације као и Покрет несврстаних земаља. Ова студија указује на доминантну праксу међународног комуницирања у време хладноратовских тензија и биполарне концепције светских привредно политичких односа. Иако најнасељеније, неразвијене и земље „*трећег света*“ у тој глобалној подели инфомативног колача нису имали своје место. Покрет несврстаних је успостављао механизме размене, али и вредносног третмана међународног комуницирања те је своје чланице окупљао око Пула новинара несврстаних земаља који је у то време представљао озбиљну глобалну конкуренцију прекограничном емитовању практикованом од Истока и Запада. Ипак, таква комуникациона шема се брзо распала сломом социјалистичког система власти у Совјетском савезу и променама у земљама бившег социјалистичког блока. Ти процеси се подударају са технолошким усавршавањима и продором информационих технологија у све сегменте масовног друштва. Преминација технолошких решења и мрежне филозофије, започете у АРПАНЕТ-у а усавршене и пласиране из Силиконске долине и јапанског острва, темељно ће променити свет глобалног комуницирања и дати му потпуно нову физиономију и физиологију.

Једно од питања које су аутори актуелизовали и, на изванредан начин, проблематизовали јесте питање „*информационог/сајбер суверени-*

мета“ које се све више намеће као (да ли ?) нужна пракса. Појављивање најпознатијих светских „*звиздача*“ попут Џулијана Асанџа и Едварда Сноудена, само су врх леденог брега који би могао жестоко да потресе суверене и монолитне државне информационе структуре и разменске мреже глобалних институција, унутар којих се крећу за јавност значајне и важне информације. Сједињене Америчке Државе, недавно и Кина, а у најави Немачка и Русија, већ штите своје виртуелне просторе од свих врста спољњих упада, интервенција или акција којима би могао бити нарушен или доведен у опасност реални државни систем или његови делови. Кинески модел „*интернет суверенитета*“ легализује могућности да свака држава апсолутно може контролисати који делови садржаја интернет платформи могу бити у мрежном саобраћају те земље, а који не. Пракса ограничавања приступа појединим интернет сервисима, као што су Јутјуб и Твитер, била је до скоро немислива и супротна свакој слободарској и демократској мисли. Али, недавно поновљени примери блокирања ова два сервиса у Турској показују да држава може, макар и на каратко, да укине значајне могућности а тиме и спречи, процесе глобалног комуницирања, на својој територији. Хоће ли глобална академска и научна заједница успети да пронађу излаз из такве ситуације тешко је сада прогнозировать, али као што аутори у овој студији наводе, бројни проблеми у овом пољу су тек отворени а могуће је да последице неразвијености опет плате најсиромашније земље. „Економски неразвијене земље које не могу приуштити *ограђивање* своје *сајбер територије* остаће или под окриљем САД или ће се створити *ничји сајбер простор* који ће бити нерегулисан и вероватно резервисан за разне нелегалне садржаје“ – страхују, изгледа са много разлога, аутори ове студије.

У закључном делу ове књиге посебно су обрађена пракса друштвених мрежа и веб 2.0 технологија као кључних за стварање потпуно нове технике и садржине глобалног комуницирања. Чини се да управо интернет платформе базирани на веб 2.0 технологијама као и експлозија друштвених мрежа у савременом добу, дају облик и карактер целокупном међународном комуницирању. Аутори, консеквентно томе, сматрају да после појаве ове две технологије ништа више у инфосфери није остало као раније.

У самом исходишту студиозног и темељног кретања кроз теорију и праксу међународног, а од недавно – глобалног, комуницирања, аутори не нуде никаква пророчанска виђења, па чак ни ставове умеренијег карактера. Њихова интенција је да отворе питања, осветле их максимумом „*лумена научне пажње*“ и сугеришу читаоцима и проучаваоцима неке од праваца даљњег студирања ове материје. Књига доноси

обиље аналитичких материјала који су веома корисни практичарима и теоретичарима, а што је најважније, захватом надилази поље комунологије и улази у тематске области које пробуђују интерес информатичара и архитеката будућих информационо – комуникационих технологија и система.

Књига представља, не толико обиман, али зато концизан и ефикасан сазнајни и аналитички инструментариј за сваку врсту мисаоне вивисекције савременог глобалног комуницирања, ма о ком делу његове праксе да је реч.

Књига је штампана у уџбеничком Б5 формату са брошираним меким повезом на 200 страна офсетне црно-беле штампе, без илустрација. Садржи стандардну монографску опрему, попис литературе, интернет изворе, именско-предметни регистар и прописану библиотечку обраду у ЦИП каталогизацији Народне библиотеке Србије.

Главни уредник је Зоран Хамовић а рецензенти издања су проф. др Дивна Вуксановић и проф. др Александар Богданић. Дизајн књиге Светлана Волић.

Издавање књиге финансијски је помогло Министарство науке и технологије у Влади Републике Српске.

Бобан Томић